

Handläggare
Malin Nilsson Strandberg
Telefon: 08-508 337 49

Till
Utbildningsnämnden
2022-04-28

Förskolerapport 2021

Samlad rapport för förskola i Stockholms stad

Förvaltningens förslag till beslut

Utbildningsnämnden godkänner Förskolerapport 2021 och överlämnar den till kommunstyrelsen.

Lena Holmdahl
Utbildningsdirektör

Eva Broström
Avdelningschef

Sammanfattning

Utbildningsnämnden har i uppdrag från kommunfullmäktige att årligen ta fram en förskolerapport. Förskolerapporten syftar till att ge en stadsövergripande bild av både fristående och kommunal förskola i Stockholms stad 2021.

Sedan 2020 års rapport syns en utveckling inom flera områden. Till exempel visar uppföljningen på tydligare styrning av det språkutvecklande arbetet och en tydligare organisation för att säkerställa undervisning enligt skollagen i de kommunala förskolorna. Samtidigt finns flera utvecklingsbehov. Till exempel saknar en stor andel medarbetare i stadens förskolor utbildning för pedagogiskt arbete med barn. Det är bland annat mot denna bakgrund angeläget att gå igenom arbetslagens faktiska förutsättningar att genomföra det nationella uppdraget för förskolan.

Utbildningsförvaltningen
Förskoleavdelningen

Hantverkargatan 2F
Box 22049
104 22 Stockholm
Växel 508 33 000
forskolesamordning@edu.stockholm.se

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner Förskolerapport 2021 och överlämnar rapporten till kommunstyrelsen.

Bakgrund

Kommunfullmäktige har gett utbildningsnämnden i uppdrag att årligen utarbeta en stadsövergripande rapport för verksamhetsområdet förskola inklusive en analys av utvecklingen inom området.

Ärendet

För att genomföra uppdraget har bland annat offentlig statistik och uppgifter från SCB, Skolverket, Sweco och ILS (stadens system för integrerade ledning och styrning) sammanställts. Vidare har stadsdelsförvaltningarna redovisat underlag till rapporten enligt särskilda anvisningar som grundar sig på de utvecklingsområden som identifierades i tidigare års förskolerapporter och nationellt angelägna områden för förskolan. Rapporten grundar sig också på uppgifter som samlats in från förskolor med enskilda huvudmän.

Förskolerapporten innehåller slutsatser utifrån följande områden.

- Personalens utbildningsnivå och faktiska förutsättningar för uppdraget.
- Tillgång till förskola och tidigare förberedelser för fortsatt utbildning.
- Fortsätt utveckla bilden av likvärdig kvalitet i stadens förskola.

Förskolerapporten visar på att åtgärder inom följande områden bör prioriteras för att förbättra kvaliteten och likvärdigheten för alla barn i Stockholms stads förskola.

Personalens utbildningsnivå och faktiska förutsättningar för uppdraget

År 2021 fanns cirka 75 barngrupper av totalt cirka 2 000 i kommunal regi som saknade legitimerade förskollärare som kontinuerligt undervisar barnen. Det är cirka 45 barngrupper färre än föregående år. Utbildningsförvaltningens uppföljning visar vidare att uppföljning av antal barngrupper som saknar förskollärare är en integrerad del i det systematiska kvalitetsarbetet i flera stadsdelsförvaltningar. Det är en utveckling sedan föregående år.

Förskolerapport 2020 konstaterade att kriterierna för hur personalens utbildningsnivå följs upp behöver utvecklas och nya mått behöver användas. Det behövs för att kunna planera och rikta framtida kompetensförsörjningsinsatser. Förskolerapport 2021 innehåller därför mer utförliga underlag än tidigare.

Mot bakgrund av att 40 procent av personalen i Stockholms stads kommunala förskolor 2020 saknade utbildning för arbete med barn

har utbildningsförvaltningen gjort en fördjupad kartläggning av denna grupp. Andelen har legat på ungefär samma nivå de senaste fem åren. Kartläggningen visar att denna personalkategori är relativt jämnt fördelad mellan olika stadsdelsnämndsområden, men att andelen anställda med relevant utbildning verkar vara marginellt lägre i socioekonomiskt gynnsamma områden¹.

Utbildningsförvaltningen har också tagit fram uppgifter för måttet förskollärartäthet på stadsdelsnämnsnivå som antyder ett liknande mönster.

Utmaningarna med att uppfylla läroplansuppdraget blir större om en stor andel av medarbetarna i förskolan saknar utbildning för pedagogiskt arbete med barn. Det är alltså angeläget att utveckla utbildningsinsatserna för medarbetare utan utbildning för arbete med barn.

I 2020 års Förskolerapport framgick att det i den kommunala regin fanns ett behov av att få en tydligare bild av behovet av att höja personalens kompetens i det svenska språket. Uppföljningen under 2021 visar att de flesta stadsdelsförvaltningarna som har inventerat (cirka hälften), och därigenom identifierat ett behov av kompetensutveckling i svenska för personalen, har genomfört insatser.

Även när det gäller de enskilda huvudmännen kan det konstateras att det, liksom 2020, finns ett behov (i drygt en fjärdedel av förskolorna) av insatser för att höja personalens kompetens i svenska. Det pågår insatser för att utveckla personalens språkliga kompetens i svenska i flera (cirka 20 procent) av de fristående förskolorna, men det finns också identifierade språkbehov som inte har lett till några insatser.

Tre års uppföljning av handlingsplan för att förbättra arbetssituationen för förskollärare och barnskötare visar att samtliga stadsdelsförvaltningar har genomfört insatser för att förbättra arbetssituationen. En extern forskningsstudie har under 2020 och 2021 följt upp hur ett närvarande och pedagogiskt ledarskap kan främjas i förskolans organisation. Studien visar en komplex bild av varierande strukturella förutsättningar för personal och ledare att kunna genomföra läroplansuppdraget. Upplevelsen av arbetssituationen färgas av de faktiska förutsättningar som råder i

¹ Det finns dock inte stöd för att slå fast att det faktiskt finns ett sådant samband eller vad det i sin tur skulle kunna bero på. Det bör dessutom understrykas att uppgifterna gäller stadsdelsområdesnivå och inte utesluter att det finns variationer på förskoleenhetsnivå.

det sammanhang personalen verkar. En viktig slutsats i forskningsstudien är att strukturella problem, som socioekonomiska skillnader samt variationer i personalens utbildningsnivå och kunskaper i svenska, inte kan lösas genom det närvarande och pedagogiska ledarskapet.

Tillgång till förskola och tidigare förberedelser för fortsatt utbildning

Utvecklingsarbetet de tre senaste åren visar ett mer strukturerat arbetssätt och åtgärder för att öka inskrivningsgraden i socioekonomiskt utsatta områden. Pågående inventeringar för att identifiera vårdnadshavare och för att få strukturerad kunskap om orsaker till icke deltagande behöver fortsätta i stadsdelsförvaltningarna. Det behövs för att kunna möta ökade nationella krav² på att erbjuda förskola till bland annat barn i behov av språkutveckling samt på uppsökande verksamhet.

Utbildningsförvaltningens ”Rapport språkuppdrag 2021”³ visar att de språkutvecklande arbetssätt som används vid stadens förskolor är grundade i vetenskap. Det som avgör om arbetssätten blir framgångsrika är kvaliteten på undervisningen och hur den organiseras. Hur arbetet påverkar varje barns språkutveckling behöver följas upp mer systematiskt över tid.

”Rapport språkuppdrag 2021” konstaterar att Stockholms stads riktlinjer för övergångar mellan förskola och skola tydligare behöver inkludera arbetet med språk. Utbildningsförvaltningen har 2022 i uppdrag att tillsammans med stadsdelsförvaltningarna revidera rutinerna för övergången mellan förskola och skola med fokus på information om barnens språkutveckling. Uppdraget redovisas i april 2022.

Fortsätt utveckla bilden av likvärdig kvalitet i stadens förskola
Utbildningsförvaltningen har 2021 samlat in underlag för jämförelse mellan egen och enskild regi av bland annat språkutvecklande arbete samt av förutsättningarna för att tillgodose barn i behov av extraordinärt stöd. Rapporten konstaterar att det finns behov av att ta fram fler och bättre underlag för att kunna jämföra kommunal och fristående förskola. Metoder för uppföljning på stadens nivå behöver anpassas för att kunna bedöma och utveckla kvaliteten och likvärdigheten för alla barn i Stockholms stads förskola.

² Förskola för fler barn, prop. 2021/22:13.

³ Utbildningsförvaltningen (2021). Rapport språkuppdrag. September 2021. Dnr. 3.3.3–6269/2021.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom förskoleavdelningen.

Ärendet kommer att behandlas i samverkan med de fackliga organisationerna den 19 april 2022. Funktionshinderrådet kommer att få möjlighet att behandla ärendet vid sammanträdet den 20 april 2022.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Konsekvenser för barn och barnets rättigheter

Förskolerapporten och dess slutsatser får enbart indirekta konsekvenser för barn och barns rättigheter. Innehåll och slutsatser för ökad kvalitet och likvärdighet utgår från skollagens och läroplanens uppdrag. Båda dessa tar sina utgångspunkter i lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. Rapportens syfte och innehåll har därför bedömts ligga väl i linje med barnens bästa ur ett barnrättsperspektiv.

Konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män

Förskola har en viktig funktion i samhället för jämställdheten mellan kvinnor och män. I förskolans uppdrag ingår att aktivt inkludera ett jämställdhetsperspektiv för alla barn. Förskolerapporten lyfter vissa skillnader i förskoleundersökningens resultat mellan pojkar och flickor. I övrigt behandlas inte jämställdhetsfrågor på något konkret sätt. Förslagen i rapporten innebär dock inte en påverkan på barn utifrån kön.

Förslag till beslut

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner Förskolerapport 2021 och överlämnar rapporten till kommunstyrelsen.

Bilaga

Förskolerapport, förskola i Stockholms stad 2021